

Д. б. н. Стадниченко А.П., Гирич В.К.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЖИВЛЕННЯ І ВЕЛИЧИНА СЕРЕДНЬОДОБОВОГО РАЦІОНУ МОЛОДІ ВИТУШОК (MOLLUSCA: GASTROPODA: BULINIDAE) У НОРМІ І ЗА ІНВАЗІЇ ТРЕМАТОДАМИ

Витушки (Bulinidae) – одні з найпоширеніших прісноводних молюсків у водоймах України. У гідроценозах вони зазвичай відіграють роль консументів першого, зрідка – другого порядків. Серед споживаної ними рослинної їжі домінують водяні вищі квіткові рослини, хоча не обминають вони і нитчастих водоростей. Ці фітофільні молюски протягом вегетаційного періоду споживають свіжу рослинність, а взимку – відмерлу напіврозкладену.

Шляхом постановки лабораторних експериментів за методикою [1] з'ясовано величини середньодобових раціонів (ВСР), витушки рогової *Planorbarius corneus* (L., 1758), зібраної у басейні Середнього Дніпра (р. Гуйва, Житомир). У досліджах використано лише молодих особин із діаметром черепашки 12 – 24 мм. Результати представлені на рисунку.

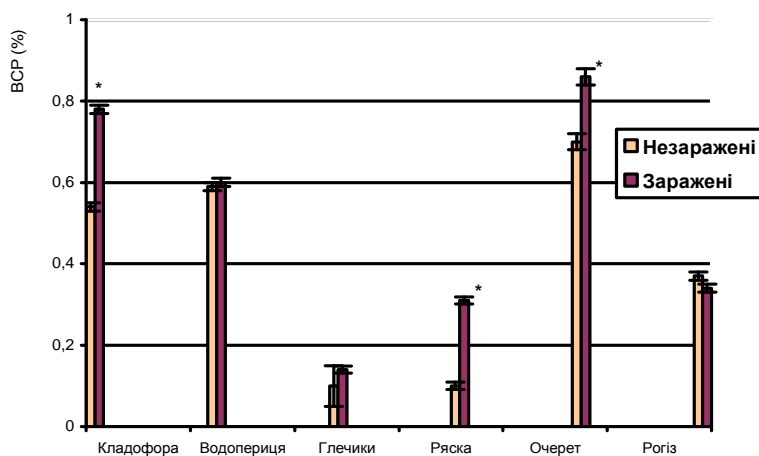

Рисунок. Середньодобові раціони (% щодо сирої маси) *Planorbarius corneus* у нормі і за інвазії *Cotylurus cornutus*.

Оскільки кожному моллюску одночасно задавали наважки різних шести кормів, за значеннями ВСР можна судити про вибірковість живлення їх запропонованою їм рослинною їжею. З наведеного рисунку видно, що найохочіше (у найбільших кількостях) витушки споживають очерет і кладофору, менш охоче – водоперицю і рогіз і найнеохочіше – ряску і глечики жовті.

Окремо у тому ж аспекті було досліджено витушок, інвазованих трематодами. У гепатопанкреасі їх було виявлено спороцисти з церкаріями *Cotylurus cornutus* Rud., а також *Tetracotyle* – неінцистовані і інцистовані метацеркарії цієї ж трематоди. З'ясовано, що елективність живлення їх носить той же характер, що й у незаражених моллюсків. А от значення ВСР щодо кладофори, очерету і ряски у інвазованих особин статистично вірогідно більші. Зростання ВСР за інвазії – це прояв неспецифічної захисно-приспосувальної реакції витушок [2], яка проявляється піднесенням рівня загального метаболізму (у тому числі й інтенсифікацією трофічної функції), чим нівелюється хоча б у якійсь мірі шкодочинна дія паразитів. Цілком зрозуміло, що прояв цієї захисно-приспосувальної реакції можливий лише за невисокої або помірної інтенсивності інвазії. Тяжка ж інвазія пригнічує або зводить нанівець захисно-приспосувальні можливості витушок.

Література:

1. Сушкина А. П. Питание и рост некоторых брюхоногих моллюсков / Тр. ВГБО. – 1949. – Т. 1. – С. 118–131.
2. Биргер Т. И., Маляревская А. Я. О некоторых биохимических механизмах резистентности водных беспозвоночных к токсическим веществам // Гидробиол. журнал., 1977. – Т. 12, №6. – С. 60-73.